

MONICA VOLPIN PIXABAY

Viktiga perspektiv

En framgångsrik pedagog ställer sig alltid frågan: Vad är huvudpoängen i det jag kommer att förmedla till mina åhörare? Sådant får nämligen inte dränkas i "bruset" av mängder av annan spännande information.

För att illustrera saken med en liknelse: För några tusen år sedan täcktes Sverige av en inlandsis som slipade ner de nybildade sedimentära bergarterna som sandsten, skifferar och kalksten till sand och lera. Den bördiga västgötaslätten be-

står av sådana nermalda sediment som vilar på urberget där inunder. Men på några platser förmådde isen inte slipa ner underlaget, sannolik på grund av ett skyddande diabastäcke, nämligen de små västgötabergen, som till exempel Billingen, Kinnekulle, Hunneberg och ett antal andra som reser sig över slätten som små öar i odlingslandskapet. Öar var de också bokstavligen när havsytan stod 70-80 meter högre än idag (eftersom stora mängder vatten låg bundet i inlandsisarna).

Det är ett liknande förhållande när det gäller den kunskap vi förmedlar i undervisningen; något viktigt som vi behöver tänka lite extra på. När glömskans erosion börjar verka på det åhöraren har fått se och höra och det bara blir några "västgötaberg" kvar, då ska dessa öar av kunskap handla just om

det allra väsentligaste av det vi vill förmedla. Att tänka igenom det är därför viktigt. En skicklig pedagog återvänder sedan till dessa delar mot slutet av undervisningspasset för att förstärka dem lite extra.

Vilka är då de viktigaste övergripande perspektiven som vi ska förmedla till den unga generationen (och naturligtvis även den äldre) när det kommer till frågorna om vårt ursprung?

Det finns ett övergripande perspektiv som innefattar alla de andra och som ingen ung människa som deltar i kyrkans barn- och ungdomsverksamhet ska betvivla. Det är: *Bibeln är trovärdig och vetenskapligt relevant från början till slut!*

Inom den ramen har vi valt sju centrala perspektiv (det finns säkert fler) som de unga inte bara ska få höra utan som ska bli kvar både i deras hjärna och hjärta. Betrakta dem som sju öar som tidens och omständigheternas erosion inte ska få erodera bort. De är, i den ordning vi behandlar dem:

1. Det är skillnad mellan vetenskap och vetenskap.
2. Vetenskap är inte alltid strängt objektiv och ideologiskt neutral.
3. Det är skillnad mellan evolution och evolution.
4. Guds ursprungliga skapelse var alltigenom god
5. Ett historiskt syndafall förklarar människans och världens trasighet.
6. Det stora evolutionära perspektivet är en mörk och absurd, filosofiskt motiverad, berättelse.
7. Varje människas medfödda skapelseintuition behöver väckas och näras.

1. DET ÄR SKILLNAD MELLAN VETENSKAP OCH VETENSKAP

Vissa vetenskaper är utpräglade empiriska till sin karaktär, det vill säga man observerar, ställer hypoteser, utför experiment och utvärderar resultaten i en sorts spiral som hela tiden leder förståelsen framåt. Ibland kallar man sådan forskning *observationell*. Man resonerar *induktivt* och formulerar allmänna lagar eller principer genom att upprepade gånger observera samma fenomen. Kemi är ett typexempel.

Inom andra vetenskapsområden, som till exempel historia, arkeologi och forensisk vetenskap, arbetar man med fältstudier för att kartlägga företeelser och förlopp som ägt rum i ett avlängset förflutet; de har en tydlig *historisk* dimension. Man resonerar då i stället *abduktivt*; man drar slutsatser

om okända fakta, händelser eller orsaker i det förgångna utifrån observationer i nutid.

Det finns en viktig skillnad mellan de båda arbetsätten. När man arbetar abduktivt finns det ofta fler än en enda orsak som kan förklara samma effekt. Utifrån samma arkeologiska fynd kan forskarna formulera olika hypoteser som kan vara motstridiga inbördes. Hur ska man då kunna avgöra vilken av dem som man bör välja? Jo, genom att försöka bedöma vilken av dem som *bäst förklarar* de observationer man gör.

Modern evolutionsteori utgör en kombination av observationell och historisk vetenskap, där den historiska komponenten överlappar med religion, filosofi och olika ideologier. Det är framför allt därför som det är så kontroversiellt med evolutionskritik. Det handlar nämligen inte bara om kritik av en teori, utan uppfattas dessutom som ett angrepp på de där överlappande områdena, vilket kan skapa frustration.

Tyvärr bedrivs all sekulär forskning, inklusive den om vårt ursprung, *som om* naturalismen¹ vore den enda möjliga utgångspunkten (och ramen för) en korrekt förståelse av verkligheten. Men det är den inte; det ligger utanför den empiriska vetenskapens ramar att fastslå någonting sådant. Som kristna bör vi därför vara försiktiga med att oreflekterat sätta vår tillit till "konsensus" inom sekulär forskning, i synnerhet i fråga om det som rör den övernaturliga dimensionen inom kristendomen, med företeelser som skapelse, underverk och uppståndelse.

Hur förklarar man sådana här komplicerade saker för barn? Genom att helt enkelt förklara att det finns vetenskapsområden som bygger på tro, och att det är helt okontroversiellt. Det är som att lägga ett pussel på 1000 bitar där man kanske bara har 10 eller 20 bitar och får gissa sig till hur bilden ser ut. Prova genom att lägga ut en handfull bitar på bordet och låt barnen gissa vad helhetsbilden föreställer. Berätta sedan att det är så man arbetar inom historiska vetenskaper och när polisen försöker kartlägga hur ett brott har gått till (forensisk vetenskap). Och berätta sedan att evolutionsteorin är ett sådant pussel.

2. VETENSKAP ÄR INTE ALLTID STRÄNGT OBJEKTIV OCH IDEOLOGISKT NEUTRAL

Vetenskapen är sällan ideologiskt neutral eftersom den utövas av människor. Ifall en cancerforskare är ateist eller pingstvän påverkar knappast hur vederbörande formulerar sina hypoteser eller utvärderar sina resultat. När det däremot gäller ursprungsrelaterade frågor kan personens tro och ideologi ha en avgörande betydelse, eftersom de kan påverka både vilka ►

premisser man utgår från när man formulerar sina hypoteser och hur man tolkar evidensen och därmed drar sina slutsatser. Ateister vill gärna framhäva den objektiva vetenskapen som en motpol mot vad de kallar "subjektiv tro". De glömmer att hela det vetenskapliga projektet – den vetenskapliga metoden, den moraliska förpliktelsen av att vara ärlig när man redovisar sina resultat, att logiken och matematiken fungerar – inget av detta utgör vetenskapliga resultat, utan är företeelser som är givna förutsättningar och nödvändiga verktyg för att kunna bedriva vetenskap i första rummet. De är alla lånegods – i tro – från den bibliska världsbilden. Inget av det kan motiveras utifrån ett ateistisk-naturalistisk syn på världen. Det är viktigt att vi poängterar för de unga att kristen tro inte är någonting subjektivt utan ett förlitande på fakta och evidens. Den är inte som en tro på tomtar och troll utan snarare som att tro på atomer och deras beståndsdelar. Ingen har sett dem, men all evidens talar för deras existens.

Det är också mycket viktigt att de unga inser att naturvetenskapen varken är strängt objektiv eller existentiellt neutral (vilket ofta hävdas). Det är också viktigt att vetenskapen inte har svar på alla frågor. Exempelvis är en rad frågor som rör evolutionsteorin obesvarade praktiskt taget utan någon som helst evidens, annat än i form av evolutionära berättelser. Här har vi alltså en omvänd motsvarighet till problemet att vi ofta berättar bibelberättelser för barnen utan att förankra dem i verkligheten. I det här fallet är det evolutionära berättelser och inte mer än så. Det är viktigt att påtala. Det kan röra sig om fenomen som att:

- Universum uppstod ur ingenting (inte ens vacuum)
- Den första levande cellen uppstod genom vanliga kemiska reaktioner (ingen vet ens vad liv egentligen är)
- Enkönade varelser utvecklades till tvåkönade varelser med kompletterande parningsorgan (hur skulle det ha gått till?)
- Flygförmåga och flygorgan, synförmåga och synorgan uppstod hundratals gånger i olika djurgrupper helt oberoende av varandra (är det statistiskt rimligt?)
- Det uppstod medvetna tänkande intelligenta varelser genom slump och naturligt urval (ingen vet vad medvetande är, än mindre hur det skulle kunna uppstå)

Pröva att göra om pussexperimentet efter att ni haft en lektion som handlat om djur. Om pusslet föreställer en bil så kommer barnen sannolikt att gissa på att pusslet föreställer

en häst eller myra därför att de är inställda på djur. Förklara för dem att det är så det fungerar med evolutionen. Biologer är vana att se tecken på evolution överallt även om evidensen tydligt pekar mot en skapelse.

3. DET ÄR SKILLNAD MELLAN EVOLUTION OCH EVOLUTION

En betydelse av begreppet evolution är teorin om gemensamt ursprung för allt levande från en ensam urtidsorganism, Luca (Last Universal Common Ancestor). En annan är evolution i bemärkelsen förändringar inom en avgränsad djurgrupp (som exempelvis hunddjur, kattdjur eller finkar). Den här senare aspekten av evolution har bibeltroende biologer inga som helst invändningar emot, eftersom man anser att det harmonierar med de upprepade formuleringarna i Bibelns första kapitel att Gud skapade livsformerna "efter deras slag". Det sistnämnda evolutionsperspektivet brukar kallas *mikroevolution* och det förstnämnda *makroevolution* som kan sägas vara ackumulerad mikroevolution över långa tidsrymder.

Det är mycket viktigt att de unga förstår skillnaden. Artbildning kan ske mycket snabbt i naturen, genom välkända genetiska mekanismer,² och det tar inga miljontals år utan kan ske inom loppet av några få generationer. Men artbildningen sker alltid inom ramen för de grundtyper eller "slag" av organismer som Gud en gång skapade. Det här handlar inte om darwinism eller någon annan form av evolution. Det har praktiskt taget ingenting med mutationer att göra och sällan heller med naturligt urval i någon större omfattning. Gud skapade de olika levande varelserna med en förmåga till artbildning och anpassning – som dessvärre har misstagits för evolution. Därav namnet mikroevolution. En bättre beteckning vore helt enkelt anpassning eller artbildning.

Visa barnen exempel på olika arter av änder och berättat att de alla kan få ungar med varandra. Det brukar kallas mikroevolution men visar bara att Gud lade ner en förmåga till variation och anpassning i de första änderna han skapade. Gör likadant med olika hundar och olika kattdjur. På så vis kan du förebygga vanföreställningen som skola och media snart kommer att inge dem att sådant skulle vara ett "bevis" för evolution i bemärkelsen bakterie till människa eller apa till människa. Det ska i stället vara någonting att tacka Gud för: Tack Jesus för att du skapade djur och växter så att vi kunde få en sådan mångfald, så många olika sorters goda bär som hallon, björnbär, åkerbär och hjortron (som alla tillhör samma skapade grundtyp – Släktet *Rubus*).

4. GUDS URSPRUNGLIGA SKAPELSE VAR ALLTIGENOM GOD

Vid tre tillfällen i skapelseberättelsen konstaterar Gud att skapelseverket var gott, ja när människan fanns på plats den sjätte dagen rentav att det var "mycket gott". Men vad innebar det i praktiken? Exempel som framgår av en textnära läsning av Bibelns första tre kapitel är djurens och människans ursprungligen veganska kosthållning (1 Mos 1:29-30) samt frånvaron av syndafallets konsekvenser överlag (1 Mos 3:14-19). I ett evolutionärt perspektiv är det förstnämnda en utopi och det sistnämnda någonting fullständigt normalt: ormar kryper på buken, det gör ont att föda, tistlar och törnen sticks och död är evolutionens centrala mekanism för att eliminera det som är svagt och missanpassat. En alltigenom god skapelse och evolution är därmed oförenliga.

5. ETT HISTORISKT SYNDAFALL FÖRKLARAR MÄNNISKANS OCH VÄRLDENS TRASIGHET

Bibelns tredje kapitel handlar om Adams historiska syndafall, den kosmiska tragedi som sedd i ljuset av det Nya testamentet innebar att Gud tillät satan att ockupera världen.³ Guds ursprungliga goda skapelseordning försattes ur spel och jordens ekosystem förändrades på ett drastiskt och genomgripande sätt genom att död och predation⁴ tilläts. En uppmärksam läsning visar på anatomiska förändringar hos människan (kvinnans bäcken), djur (ormens ben), växter (törnen), liksom en försämrad jordmån (mikrofloran). Följderna var alltså inte endast andliga till sin karaktär, och inte bara begränsade till människan.

Hur syndafallet konkret kom att påverka jordens ekosystem och livsvillkoren på jorden är ett intressant diskussionsämne bland bibeltroende kristna. För kristna med en evolutionär syn på livet och människan är emellertid sådant pseudofrågor. När syndafallet frikopplas från sin historiska och materiella dimension återstår nämligen bara frågor av andlig-mental karaktär. Synen att syndafallets enda konsekvens var att människan dog en "andlig död" dämpar möjligen konflikten med sekulär nutida biologi, men ökar den i gengäld i förhållande till Guds ord i övrigt.

Guds räddningsplan innefattar nämligen en återupprättad fysisk värld som "befrias från sitt slaveri under förgängelsen", inklusive den fysiska döden (Rom 8:21-23). Visst kan det kan vara svårt för oss att förstå livsomständigheterna på den ursprungliga jorden, men om vi misstror Guds ord i fråga om dem, med vilken trovärdighet kan vi då hävda att vi ser fram emot ett himmelrike som beskrivs i liknande termer?

Jesus sade: "Om ni inte tror när jag talar till er om det jordiska, hur ska ni då kunna tro när jag talar om det himmelska?" (Joh 3:12).

Det historiska syndafall som beskrivs i 1 Mos 3 är alltså en nyckel till att förstå varför vi människor är så trasiga och klivna i vår natur och varför världen är full av smärta, lidande och våld. Vi vet vad som är rätt men förmår inte leva upp till det. Vi är syndare av naturen och förstör den värld som Gud satte oss till att vårda.

Utän den här insikten riskerar våra unga att förlora kunskapen om att Gud är alltigenom god och förledas av föreställningen att det inte kan finnas någon god Gud när världen ser ut som den gör (det klassiska teodicéproblemet). Det onda är människans fel. Gud tillåter det onda att ske därför att Han ser längre än vi och har makt att alltid vända det onda till någonting gott när Han får ta det i sin hand.

6. DET STORA EVOLUTIONÄRA PERSPEKTIVET ÄR EN MÖRK OCH ABSURD, FILOSOFISKT MOTIVERAD, BERÄTTELSE

En berättelse blir inte trovärdig och sann för att vi gillar den och vi kan inte heller avfärda den som otrolig eller osann för att vi ogillar den. Men det är viktigt att de unga förstår hur stora skillnader det faktiskt är mellan ett bibliskt sätt att betrakta världen på och ett naturalistiskt-evolutionärt.

Först är det viktigt att barnen inser det absurda och orimliga i att världen och jorden med alla dess livsformer skulle ha uppkommit av sig själv ur tomma intet. Betona att det inte finns några kända naturlagar som kan förklara någonting sådant. Betona även hur mycket rimligare det är att levande, tänkande, moraliska varelser har sitt upphov i en levande, tänkande moralisk skapare. Poängtera lagen om orsak och verkan, att varje orsak är större än dess verkan, att vatten aldrig rinner högre upp än dess källa.

I den "naturvetenskapliga världsbild" som skolans läroplaner förordar ingår synen på jorden och livet som oplanerade företeelser. Jorden råkade få de nödvändiga förutsättningarna för att liv skulle komma att uppstå och sedan utvecklas till alla de livsformer som existerat och existerar. Någon egentlig mening med livet existerar inte utöver den mening vi själva väljer att tillskriva det. Livet som sådant är ett oplanerat tillstånd som uppstod då vissa kemiska substanser råkade börja samspela någon gång i urtiden. Människan uppstod som en medveten, reflekterande varelse som en biprodukt av elektriska urladdningar i en hominids nervsystem som råkade uppnå ett visst kritiskt skede under evolutionen. Sant och falskt, ►

rätt och fel, gott och ont är sociala konstruktioner som visat sig fördelaktiga under människans sociala evolution, men som saknar absolut mening. När vi dör upphör vi att existera som medvetna individer. Ateismen har inget som helst att erbjuda en trasig människa.

Anhängare av denna världsbild försöker stundtals skapa en ”egen” andlighet genom att hänvisa till ännu oupptäckta naturlagar och -principer, som till exempel så kallad ”självorganisation”, men eftersom evidensen för det lyser med sin frånvaro så blir det ingenting annat än naturmagiska tendenser.⁵

Enligt den bibliska världsbilden skapade Gud jorden som den första av himlakropparna och fyllde den med vackra och mäktiga och sköna livsformer. Vi har alla skapats till personliga individer av en älskande Gud som ville just oss och utrustade var och en av oss med en unik kombination av talanger som vi har livet på oss att odla och utveckla. Vi har alla samma unika uppdrag att älska, ära och glädja Gud och våra medmänniskor med våra liv. Livet är fullt av mål och mening och efter döden väntar en oändlig och obegränsad gemenskap med Gud Fadern och hans Son Jesus Kristus i en förvandlad värld utan varje tillstymmelse till smärta eller lidande.

Det är viktigt att de unga inser hur mörk, kall och likgiltig den naturalistiska världsbilden är i förhållande till den som Bibeln framställer, och att den är grundad i en gudlös filosofi. Detta är som sagt inget bevis för att den är rätt. Den evidensen finns emellertid på annat håll, och den är ytterst övertygande. Det är goda nyheter som de unga mår väl av att få höra.

7. VARJE MÄNNISKAS MEDFÖDDA SKAPELSEINTUITION BEHÖVER VÄCKAS OCH NÄRAS

Den välkände biologen och ateisten Richard Dawkins skrev i sin berömda bok *The Blind Watchmaker* (1987):

”Levande materia ... förmedlar en elegant illusion av avsiktlig design”

”Biologi är studiet av komplicerade saker som ger sken av att ha blivit designade för ett syfte”

I samma anda sade Francis Crick (Nobelpristagare i biologi och en av upptäckarna av DNA-molekylens struktur):

”Biologer måste ständigt ha i åtanke att vad de ser inte har blivit designat”

Dessa citat är väldigt illustrativa. För det första visar de på att evolutionismen är djupt anti-intuitiv. Det är inte nog med att evolutionister vill få oss att tro att i grund och botten både

själen, den fria viljan, moralen och själva meningen med livet är illusioner, vi avråds till och med från att följa vår intuition när det gäller uppkomst av de biologiska strukturerna, ja livet självt.

För det andra visar de hur djupt skapelseintuitionen finns rotad i det mänskliga sinnet. Redan det lilla barnet har en medfödd intuitiv insikt om att det finns en skapare och denna intuitiva insikt lämnar aldrig en människa så länge hon lever, även om hon skulle råka bli ateist som de båda citerade personerna. Genom sina egna formuleringar låter de deras egen skapelseintuition komma till ytan, även om det inte alls var deras avsikt, tvärtom.

Hos barn är alltså skapelseintuitionen självklar, men den behöver näras för att inte mötet med mänskliga tankebyggnader ska undertrycka den (Rom 1:18-20, 2 Kor 10:4-5). Hur ger man då skapelseintuitionen näring? Genom att ofta lyfta fram exempel från naturen på Gud oändliga visdom och kreativitet. Gång på gång behöver vi uppmärksamma de unga på hur naturens strukturer och våra egna kroppar vittnar om gudomlig, intelligent design, och hur totalt tomma på förklaringskraft och patetiska de naturalistiska evolutionära förklaringskraftarna är. Här är både äldre och kommande nummer av magasinet Genesis en närmast outtömlig källa att ösa ur, liksom en mängd fina videor på Youtube.

Stödet för en biblisk skapelse består först och främst i en ofantlig mängd positiv evidens för att Gud har skapat världen och livet (se artikeln på s. 32), men dessutom, indirekt, i all den evidens som visar att (makro)evolutionen inte fungerar (se artikeln på s. 36) vilket lämnar skapelse som det enda realistiska alternativet.⁶

Särskilt ska vi lyfta fram människan som unik varelse i egenskap av Guds egen avbild. Utgå gärna från temanumret om den unika människan.⁷

NOT

1. Naturalism, i den här fallet så kallad metodologisk naturalism, är föreställningen att alla fenomen har naturliga förklaringar.
2. Det sker genom vanlig mendelsk genetik och reproduktiv isolering, och även genom så kallade epigenetiska mekanismer.
3. Matt 4:8-9, 1 Joh 5:19, jfr Rom 8:20.
4. D v s rovdjursinstinkter och -beteenden.
5. Se t ex artiklar från Genesis nr 1, mars 2019 s. 28 (bit.ly/G32332) och nr 1, mars 2022 s.59 (bit.ly/G32333).
6. Se t ex Genesis nr 1, mars 2018 (bit.ly/G32321) och nr 3, sep 2020 (bit.ly/G32334).
7. Genesis nr 4, dec 2022 (bit.ly/G32322).